

4. Веніг Н. М. Формування мовленнєвої компетенції старшокласників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 “Теорія методики навчання (російська мова)” / Наталя Миколаївна Веніг. – К., 2001. – 16 с.
5. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: Навчальний посібник / Н. П. Волкова. – К. : ВЦ “Академія”, 2006. – 256 с.
6. Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі : [монографія] / Н. Б. Голуб. – Черкаси : Брама – Україна, 2008. – 400 с.
7. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення : Навч. посібник / Т. Б. Гриценко. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 536 с.
8. Мацько Л. І. Культура української фахової мови: Навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К.: ВЦ “Академія”, 2007. – 360 с.
9. Митник О. Розвиток професійної компетентності сучасного вчителя: реалії і перспективи / О. Митник // Початкова школа. – 2009. – № 11. – С. 35–37.
10. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підруч. для студ. пед. ф-тів / О. Я. Савченко. – К. : Абрис, 1997. – 416 с.
11. Сальникова Е. В. – Методические основы формирования коммуникативной компетенции иностранных студентов в процессе обучения английскому языку / Е. В. Сальникова // Известия ПГПУ им. В.Г.Белинского, 2011, № 24. – С. 787-790.
12. Хижняк І. А. Складники професійно-педагогічної компетентності Вчителя початкових класів / І. А. Хижняк // Лінгводидактика: теорія, методика, досвід: збірник наукових праць / [за заг. ред. проф. В. І. Бадер]. – Вип. І. – Слов’янськ: СДПУ, 2011. – С. 90 – 95.

The article analyzes the concepts of “competence”, “awareness”, raised the problems associated with the analysis of the content of communicative competence , theoretical principles of communicative awareness of the future expert, the structure of communicative awareness.

Key words: communicative awareness, the structure of communicative awareness, language culture, future specialist.

УДК 374.32:930.22:004

ББК 74.263.2:78.01.002

Оксана Тур

КОМУНІКАТИВНО-ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДГОТОВКИ КОМПЕТЕНТНИХ ФАХІВЦІВ ІЗ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито поняття “комунікативно-освітній простір”; окреслені чинники впливу на комунікативний розвиток особистості – біологічний та соціальний; схарактеризовані основні вимоги, що висуваються до комунікативно-освітнього простору (змістовність, варіативність, творчість, суб’єкт-суб’єктні відношення, позитивне емоційне підкріплення виконання особистістю комунікативного акта з боку інших людей, насиченість ситуаціями, які сприяють розкриттю комунікативних здібностей особистості); представлено структуру комунікативно-освітнього простору, що об’єднує підпростори – діяльнісний, предметно-інформаційний, простір успіху; зазначено параметри комунікативної підготовки особистості в комунікативно-освітньому просторі – морально-ціннісний, змістово-культурологічний, процесуально-діяльнісний.

Ключові слова: простір, комунікативно-освітній простір, комунікативна підготовка, комунікативна компетентність, суб’єкт-суб’єктні відношення.

Постановка проблеми. Комунікативна компетентність студента – майбутнього фахівця із документознавства та інформаційної діяльності – сьогодні є важливим

складником його професійної підготовки, а її формування можливе за умови створення комунікативно-комфортного освітнього простору, що забезпечує академічну свободу викладачу та студенту у виборі форм і методів навчання.

Аналіз наукових досліджень. Уживання поняття “простір” – *комунікативний простір* (Н. Суртаєва), *простір міжособистісної взаємодії* (В. Куніцина), *єдиний освітній простір* (А. Макарея), *простір сучасного виховання* (І. Колеснікова), *простір життєдіяльності* (С.Кривих) та інші, а також дослідження різних аспектів цього феномену для формування ключових компетенцій фахівців різних галузей суспільної діяльності набуло широкого розповсюдження в сучасній педагогічній літературі, однак до цього часу не було вивчено вплив комунікативно-освітнього простору на формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності.

Формування цілей (постановка завдання). Мета і завдання статті полягають у дослідженні комунікативно-освітнього простору як необхідної умови підготовки комунікативно компетентних фахівців із документознавства та інформаційної діяльності

Виклад основного матеріалу дослідження. Не зважаючи на різноманітність визначень різних видів простору (комунікативного, комунікаційного, міжособистісної взаємодії, освітнього, простору життєдіяльності та ін.), їх об’єднує те, що простір “... визнаний створюваним педагогами, а системоутворювальним компонентом простору визнаються стосунки” [3, с. 93], у які викладач залучає студентів, організовуючи їхню діяльність. Результатом такої діяльності є система відношень (пізнавальних, етичних, аксіологічних та інших), де комунікація, або спілкування, відіграє провідну роль у досягненні поставленої мети. З огляду на смисл терміна “спілкування”, котрий означає “...процес встановлення та розвитку контактів між людьми, який породжують потреби спільної діяльності та який включає в себе обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття і розуміння іншої людини” [5, с. 20], ми визначаємо сутність і зміст комунікативного простору.

Комунікативно-освітній простір виникає у процесі комунікативної взаємодії суб’єктів освітнього процесу. Якісно підготовлений до комунікативної міжкультурної, міжособистісної взаємодії майбутній фахівець є основою істинно демократичного комунікативного суспільства і уможливорює його рух до більш високого рівня гуманітарного стану. Формування комунікативно компетентної, культурної особистості студента – майбутнього фахівця на рівні його творчої самореалізації відбувається через освіту у вищому навчальному закладі, який із точки зору системного підходу ми розглядаємо як складну *комунікативну систему*, що є частиною загальної складної системи комунікативного простору, і яка має внутрішню структуру, представлену великою кількістю якісно різних процесів, підсистем, взаємозв’язків та взаємодій. Вища школа як комунікативна система – це цілісна система, що об’єднує такі компоненти: комплекс засобів, методів, спрямованих на формування комунікативної компетентності, спосіб взаємодії, функціональний комплекс.

Традиційна підготовка у вищій школі сьогодні зорієнтована на знаннєвий компонент, тобто вона спрямована не на комунікативний розвиток студента, а на відповідність його підготовки освітньому стандарту. Діяльність адміністрації полягає в тому, щоб забезпечити чіткий механізм функціонування освітнього процесу і досягнення потрібних показників успішності, відвідування занять, виконання інструкцій тощо. Така ситуація зумовлює виникнення проблеми, пов’язаної з труднощами у вирішенні задачі виховання комунікативно-культурного

фахівця, здатного не тільки пристосовуватися до різних комунікативних ситуацій, але й такого, котрий вміє самостійно скеровувати професійне спілкування у потрібне русло, розв'язувати конфліктні ситуації, завдяки власній комунікації кожного разу знаходити нову потрібну інформацію (яка на сучасному етапі розвитку суспільства швидко застаріває) тощо. На наше переконання, пріоритетною у вищій школі має бути комунікативна підготовка, що дозволяє розглядати предметні знання не як самоціль, а як засіб, яким повинен оволодіти майбутній фахівець для комунікативної самореалізації у майбутній професійній діяльності. Стратегічна лінія комунікативної підготовки – це перетворення студента в комунікативну особистість, що саморозвивається. Досягнення цієї мети передбачає орієнтацію на творчість, комунікативну свободу. Результати комунікативної підготовки особистості, сформованість її комунікативної компетентності оцінюються за кінцевим результатом. Тут мова йде про створення суб'єкта нового типу, який володіє комунікативною компетентністю, що сприяє набуттю власного комунікативного стиля поведінки, конкурентоздатності на ринку праці. Для вирішення комунікативних ситуаційних завдань майбутній спеціаліст повинен оволодіти комунікативною культурою – своєрідним фундаментом, на основі чого можливий подальший професійний розвиток, формування концептуальної комунікативної поведінки.

Розглядаючи виховання і освіту як єдиний процес цілеспрямованого формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців, ми визначаємо *комунікативно-освітній простір* як цілісне системно організоване середовище активної взаємодії учасників освітнього процесу із соціокультурним оточенням, що дозволяє розкрити комунікативні якості людини. У даному випадку маємо на увазі комунікативно-освітній простір, орієнтований на комунікативний розвиток студента.

На комунікативний розвиток студента, безумовно, впливає біологічний фактор. Цей фактор, у нашому розумінні, є обумовлені генотипом признаки чи особливості, із якими людина народжується. І оскільки людина не може змінити біологічний фактор, то також не може змінити признаки й особливості, із якими з'явилася на світ. Другий фактор – фактор соціокультурного середовища, який стосується усього того, що оточує людину. Якщо біологічний фактор дає студенту деякі потенційні можливості, то фактор соціокультурного середовища допомагає йому розвивати їх.

Комунікативно-освітній простір слугує засобом для розкриття й розвитку природних задатків людини, для цього він повинен бути максимально варіативним, творчим за своїм змістом. Опинившись у такому середовищі, студент, з одного боку, має можливість апробувати себе у різних навчальних і позанавчальних комунікативних ситуаціях, де можуть проявитися його раніше не виявлені природні задатки (які, можливо, нікому не відомі, у тому числі і йому самому). Тому комунікативно-освітній простір забезпечує занурення студента в процесуально різноманітні види комунікативної діяльності, яка повинна бути максимально напруженою і насиченою, творчою.

Комунікативно-освітній простір має бути насиченим ситуаціями, які сприяють розкриттю комунікативних здібностей студентів, їх креативності. Разом із тим реалізація комунікативного акта студентом повинна не тільки концентруватися на вирішенні окремої комунікативної задачі, але супроводжуватися обов'язковим позитивним емоційним підкріпленням виконання даного виду діяльності з боку інших людей. Створити комунікативно-освітній простір у системі професійної підготовки – значить сприяти реалізації гуманістичної концепції освіти, її цілей і задач на всіх етапах педагогічного процесу.

Комунікативно-освітній простір вищої школи будується передусім на суб'єкт-суб'єктних відношеннях і сумісній діяльності викладача і студента, зокрема: 1) виокремлення студента як суб'єкта, визнання його основною цінністю усього освітнього процесу; розвиток його комунікативних здібностей як індивідуальних можливостей; 2) зміна типу стосунків між тими, хто навчає і хто навчається, перехід від авторитарного керування, підпорядкування і присилування до співпраці, взаєморегуляції, взаєморозуміння; 3) спрямованість педагога на комунікативні можливості студентів; 4) побудова навчальних занять з урахуванням індивідуальності кожного студента, можливостей комунікативного самовираження, самореалізації; 5) стимулювання комунікативної творчості студентів та інші.

Комунікативно-освітній простір об'єднує сукупність інших просторів: *діяльнісний, предметно-інформаційний, простір успіху*. Діяльнісний простір – це сукупність різноманітних контактів, які слугують предметом оцінювання, приводом для роздумів і підґрунтям до набуття досвіду, у тому числі й спілкування. Діяльність – безпосередній шлях освоєння, засвоєння і присвоєння світу суб'єктом, який вступає у взаємодію із навколишнім середовищем: матеріальним чи соціальним. Діяльність повинна бути максимально різноманітною, щоб відбувалося широке освоєння дійсності і розвивалися найрізноманітніші вміння й навички, такі важливі для життєдіяльності студента. Головна умова організації діяльності – створення цінностей (матеріальних чи духовних), наприклад: у суспільній діяльності – висувати ідеї і відстоювати їх, у комунікативній – створювати сприятливе середовище для спілкування, здобувати комунікативні знання, вдосконалювати власні комунікативні вміння й навички тощо. Присутність діяльності-творення виключає тяжіння до руйнівної діяльності. Іншою умовою є висока умотивованість: спонукання, що ініціює цільову активність. Виокремимо три мотиви, які бездоганні у системі виховання: моральний мотив (на благо людини); пізнавальний (хочу знати істину); рефлексія (осмислення людиною передумов, закономірностей і механізмів власної діяльності, соціального й індивідуального способу існування) [1, с. 39], призначення якої полягає у привчанні до самоаналізу, самоконтролю, самооцінки, саморегуляції.

Предметно-інформаційний простір суттєво розширює знання студента про минуле, теперішнє і майбутнє, про закони й закономірності соціального співіснування тощо. Науково-технічний прогрес, засоби масової інформації, глобальна комп'ютеризація, можливості Інтернету – усе це невід'ємна частина життя сучасного студента. Щоб інформаційний простір виконував функцію фактора комунікативного розвитку особистості студента, необхідно, щоб студент активно долучався до нього. Знання про інформацію, її властивості і закони є основою інформаційної культури людини, що передбачає вміння висловлювати думки у вербальній та невербальній формах, вміння отримувати й систематизувати інформацію, переосмислювати, перетворювати й передавати її іншим. Це важливо ще й тому, що обсяг інформації, із якою доводиться мати справу сучасному студенту, стрімко зростає. Оволодіння навичками роботи на комп'ютері стало обов'язковим атрибутом багатьох професій, у тому числі й професії сфери документознавства та інформаційної діяльності. Інформаційний простір студента забезпечує науково-технічна бібліотека, читальна зала з комп'ютерним забезпеченням, із доступом до Інтернету, кваліфіковані фахівці, науково-практичні конференції, круглі столи, засоби масової інформації тощо.

Простір успіху – вирішальний фактор духовного становлення особистості. І. Бех зазначає: “Почуття успіху, яке емоційно фіксує досягнення суб'єкта в діяльності, реально протікає у формі позитивного переживання задоволення чи

радості, а почуття невдачі – відповідно у формі негативного переживання розчарування, невдоволеності чи страждання. Тож можна говорити про пряму залежність між почуттям успіху суб'єкта і його мотивацією на досягнення. Ця залежність видається важливою, оскільки в суб'єкта може виникнути мотив уникання нерезультативності (неефективності)... мотиваційна тенденція до досягнення бажаного результату має превалювати над мотивом уникнення нерезультативності” [2, с. 54]. Ситуація успіху – це суб'єктивне переживання людиною особистих досягнень. Вільно проявляти себе може тільки особистість, впевнена у своїх здібностях, а для цього їй необхідно пережити успіх власної діяльності. Тільки успішна діяльність, яка викликає задоволення, слугує основою для формування позитивного ставлення до неї. Ситуація успіху породжує умови прийняття діяльності й свого “Я” в діяльності як її суб'єкта, закладає основи для духовної потреби в успішній діяльності і потребу у повторному переживанні успіху.

Пошук технології створення успіху зумовили ряд деяких педагогічних правил: підтримувати доброзичливе ставлення до студента протягом його комунікативної діяльності; авансувати, тобто попередньо оголосити досягнення студента, які дозволяють йому досягти успіху; підкреслити персональні позитивні якості особистості, які сприяють досягненню успіху; задати високий рівень мотивації спілкування; зняти напруженість перед майбутньою комунікацією; висловити впевненість, що спілкування пройде успішно; після його завершення позитивно оцінити результати, проаналізувати окремі моменти комунікативної діяльності студента.

Завдання педагога вищої школи організувати місце демонстрації успіху не тільки на навчальному занятті, але й на міжвузівських, міських і т.д. заходах. Комунікативно-освітній простір як динамічна сфера, що постійно розвивається, сприяє: 1) постійному процесу розширення сфери комунікативної діяльності; 2) підвищенню результативності навчальної та наукової діяльності студентів; 3) формуванню загальнолюдських якостей особистості, інтелектуалізації міжособистісної взаємодії; 4) формуванню комунікативної культури, що забезпечить позитивний вплив на майбутню професійну діяльність молодого спеціаліста.

Комунікативно-освітній простір є природним фактором педагогічного впливу і вирішальним чинником формування комунікативної культури, забезпечує власне комунікативний стиль життєдіяльності особистості. Компонентами комунікативно-освітнього простору є *комунікативно-освітні центри*, які координують різні параметри професійно-комунікативної підготовки: мотиваційно-ціннісний, змістово-культурологічний, процесуально-діяльнісний, і які містять комплекс напрямків комунікативної підготовки по кафедрам, факультетам, навчальним практикам, їх діяльність орієнтована на проведення конкурсів, конференцій, диспутів, круглих столів, дебатів тощо, на переосмислення відношень до: особистості студента як вищої цінності у комунікативній взаємодії, як суб'єкту життя, здатного до комунікативного самовизначення і саморозвитку; до педагога як особистості з високим рівнем комунікативної культури, здатного долучити студента до світу культури спілкування і допомогти кожному у само визначеності у світі комунікативних взаємостосунків; до освіти, її змісту як комунікативного процесу, в основі якого – особистість, особистісний смисл, загальнолюдські і національні цінності, діалог і співпраця; до вищої школи як цілісного, комунікативно-освітнього простору, де функціонують цінності спілкування, взаємодії, взаємодопомоги, взаємовпливу.

Висновки. Отже, комунікативно-освітній простір – це цілісне системно організоване середовище активної взаємодії учасників освітнього процесу із

соціокультурним оточенням, що дозволяє розкрити комунікативні якості майбутніх фахівців, у тому числі з документознавства та інформаційної діяльності. Комунікативно-освітній простір характеризується насиченістю ситуаціями, що сприяють розкриттю комунікативних здібностей, максимальною варіативністю, суб'єкт-суб'єктними відношеннями. До структурних компонентів комунікативно-освітнього простору належать простір успіху, а також діяльнісний та предметно-інформаційний простори. Параметрами професійно-комунікативної підготовки майбутніх документознавців є морально-ціннісний, змістово-культурологічний та процесуально-діяльнісний.

Перспективу подальших досліджень в означеному напрямі вбачаємо в дослідженні інших педагогічних умов забезпечення ефективності формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності, а також розробленні конкретних шляхів їх реалізації.

1. Базилевич Н. Г. Словник термінології з педагогічної майстерності / Н. Г. Базилевич та ін. – Полтава : “Полтава”, 1995. – 64 с.
2. Бех І. Д. Методологічний простір сучасного виховного процесу / І. Д. Бех // Виховання особистості. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.
3. Вершинина Л. В. Аксиологическое пространство образования : монография / Л. В. Вершинина. – Самара : СПГУ, 2003. – 150 с.
4. Стахів М. Український комунікативний етикет : навч.-метод. посібник / Марія Стахів. – К. : Знання, 2008. – 245 с.
5. Чайка Г. Л. Культура ділового спілкування менеджера : навч. посіб. / Г. Л. Чайка. – К. : Знання, 2005. – 442 с.

In article the concept "communicative and educational space" is given, the reasons of impact on communicative development of the personality are specified (biological and social), requirements to communicative space are specified (pithiness, variability, creativity, a saturation communication situations, the subject – the subject relations); the structure of communicative and educational space is given (activity space, information space, success space); parameters of communicative training of the personality are given (moral, culturological, activity).

Key words: *space, communicative and educational space, communicative preparation, communicative competence, the subject – the subject relations.*

УДК 373.21.001.76

ББК 74.14

Надія Фроленкова

ІНТЕГРУВАННЯ ЗАРУБІЖНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗМІСТ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ДОШКІЛЛЯ

Розкрито інтеграцію та впровадження зарубіжних педагогічних технологій у зміст освітніх програм дошкільної освіти України. Зосереджено увагу на впровадженні програм за ідеями вальдорфської педагогіки, Монтессорі програм, “Self-Esteem”, “Step by Step”, “Освіта для сталого розвитку для дітей дошкільного віку”. Доведено, що інтегрування зарубіжних педагогічних технологій у процес оптимізації науково-методичного забезпечення змісту дошкільної освіти України моделюється на основі пріоритетних, насамперед гуманістично зорієнтованих, педагогічних ідей і технологій.

Ключові слова: *педагогічна технологія, інтеграція, освітня програма, зміст дошкільної освіти, діти дошкільного віку.*